

การสังเคราะห์ข้อมูล
การทำงานระดับพื้นที่ด้วย

เครื่องมือ 5 ชั้น

คู่มือผู้เรียนออนไลน์

หัวข้อ : การสังเคราะห์ข้อมูลสำหรับการทำงานระดับพื้นที่ด้วยเครื่องมือ 5 ชั้น
dip.ddc.moph.go.th/e-learning

การสังเคราะห์ข้อมูลการทำงาน ระดับพื้นที่ด้วยเครื่องมือ 5 ชิ้น

ดู VDO E-learning ได้ที่
DIP.DDC.MOPH.GO.TH/E-LEARNING
หรือสแกน QR CODE

สามารถติดตามกิจกรรมอื่นๆ
ของโครงการได้ที่
DIP.DDC.MOPH.GO.TH

จัดทำโดย

โครงการพัฒนาหน่วยบูรณาการข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์
ในการป้องกันแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุและการบาดเจ็บจาก
อุบัติเหตุทางจราจรทางถนน

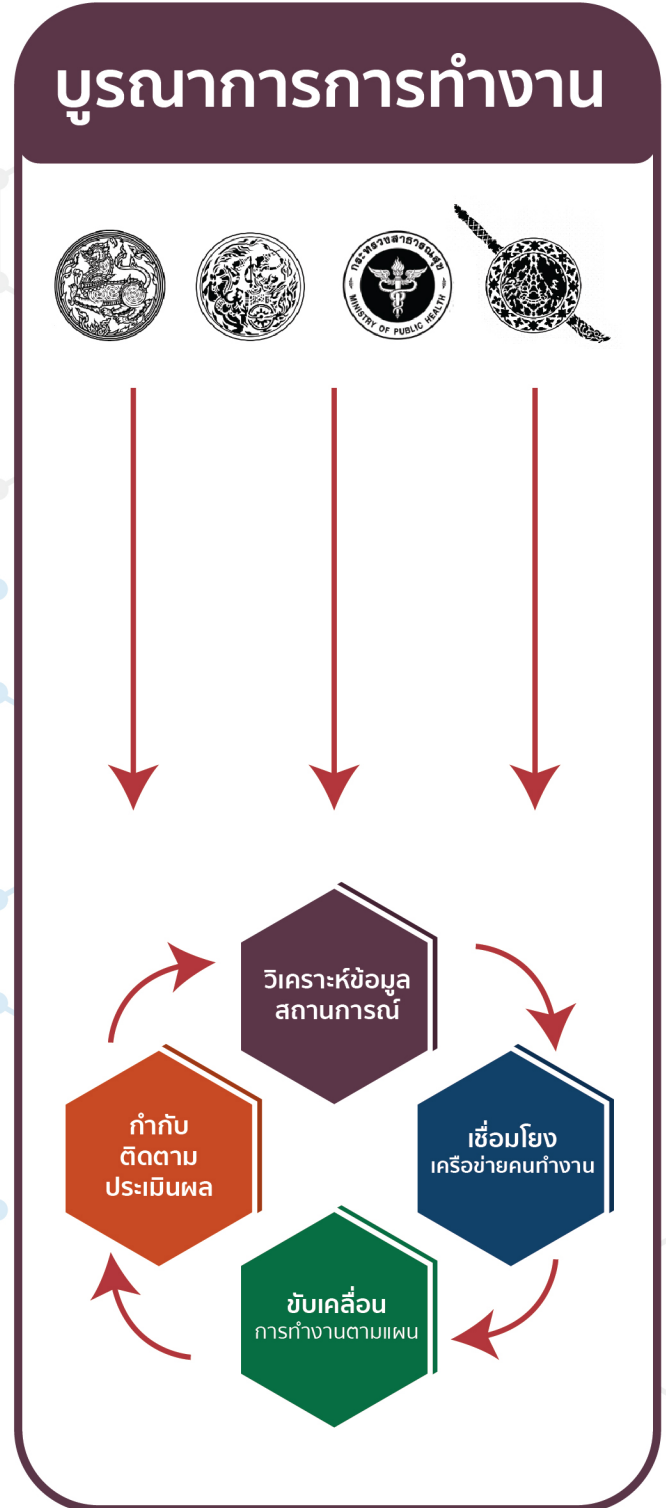
กองป้องกันการบาดเจ็บ
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)

กลไกการขับเคลื่อนความปลอดภัย ทางถนนในประเทศไทย

วิธีการทำงาน

วิ่งตามปัญหา

ลงมือจัดการ/แก้ไข ทุกความเสี่ยง ทุกพื้นที่

เข้มแข็งบางเวลา

ทำงานตาม event ช่วง “เทศกาล” เป็นหลัก

ทำงานเชิงกลไก

ขับเคลื่อนงานผ่าน “คน” และ “ข้อมูล”

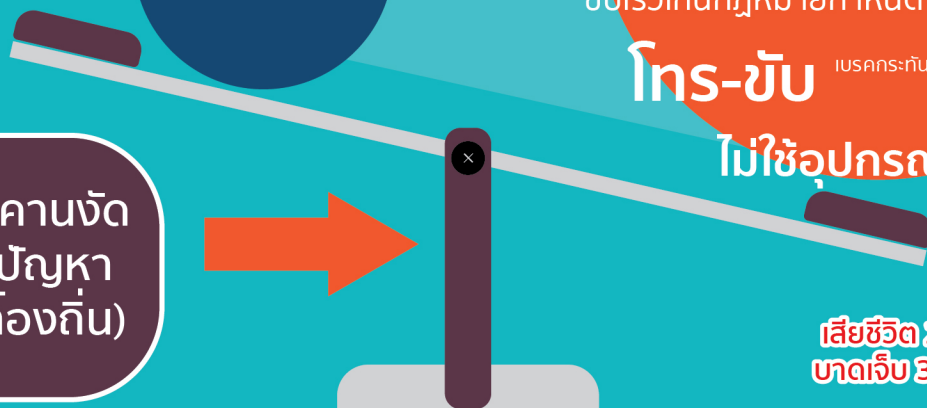
สภาพปัญหา และ มาตรการแก้ไข

เพิ่มมาตรการ
ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

มาตรการ
บริหารและจัดการ

กระชับจุดคานงัด
ให้ชิดกับปัญหา
(อำเภอ/ท้องถิ่น)

ไฟฟ้าแดง ไม่มีใบขับขี่
ย้อนศร
ฝ่าฝืนสัญญาณจราจร
ตัดหน้ากระชั้นชิด
แข่งที่คับขัน
จราจรติดขัด
ไม่ใช้อุปกรณ์นิรภัย
ไม่ใช้อุปกรณ์นิรภัย
จราจรติดขัด
จราจรติดขัด

เสียชีวิต 22,356 ราย
บาดเจ็บ 388,073 ราย

สถานการณ์ปัญหา กับการบริหารจัดการ

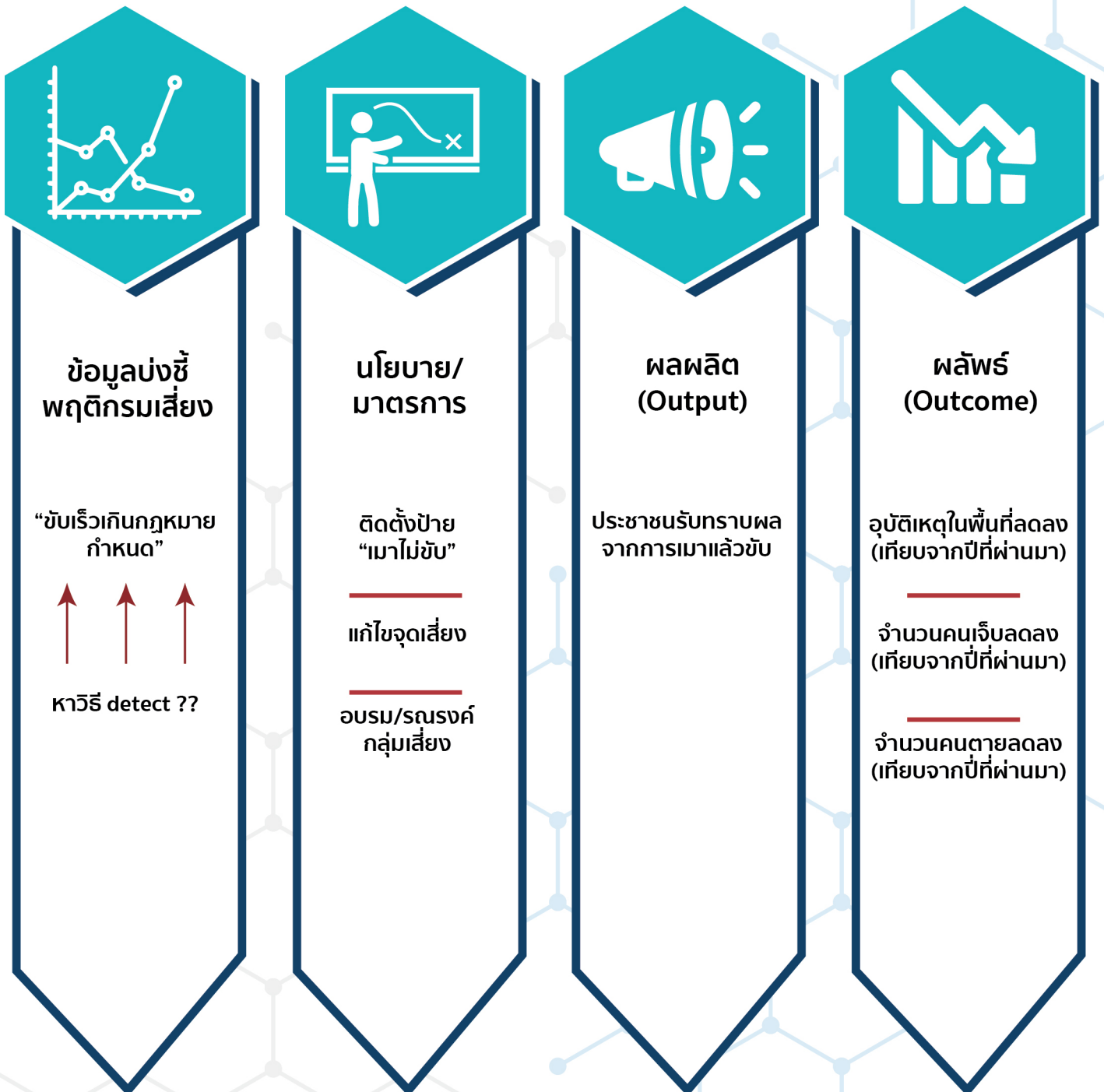

เครื่องมือ 5 ชิ้น

ที่ทำให้การขับเคลื่อนภาค สปป. ไปสู่ผลลัพธ์

ทำไมต้องใช้เครื่องมือจัดการเชิงผลลัพธ์

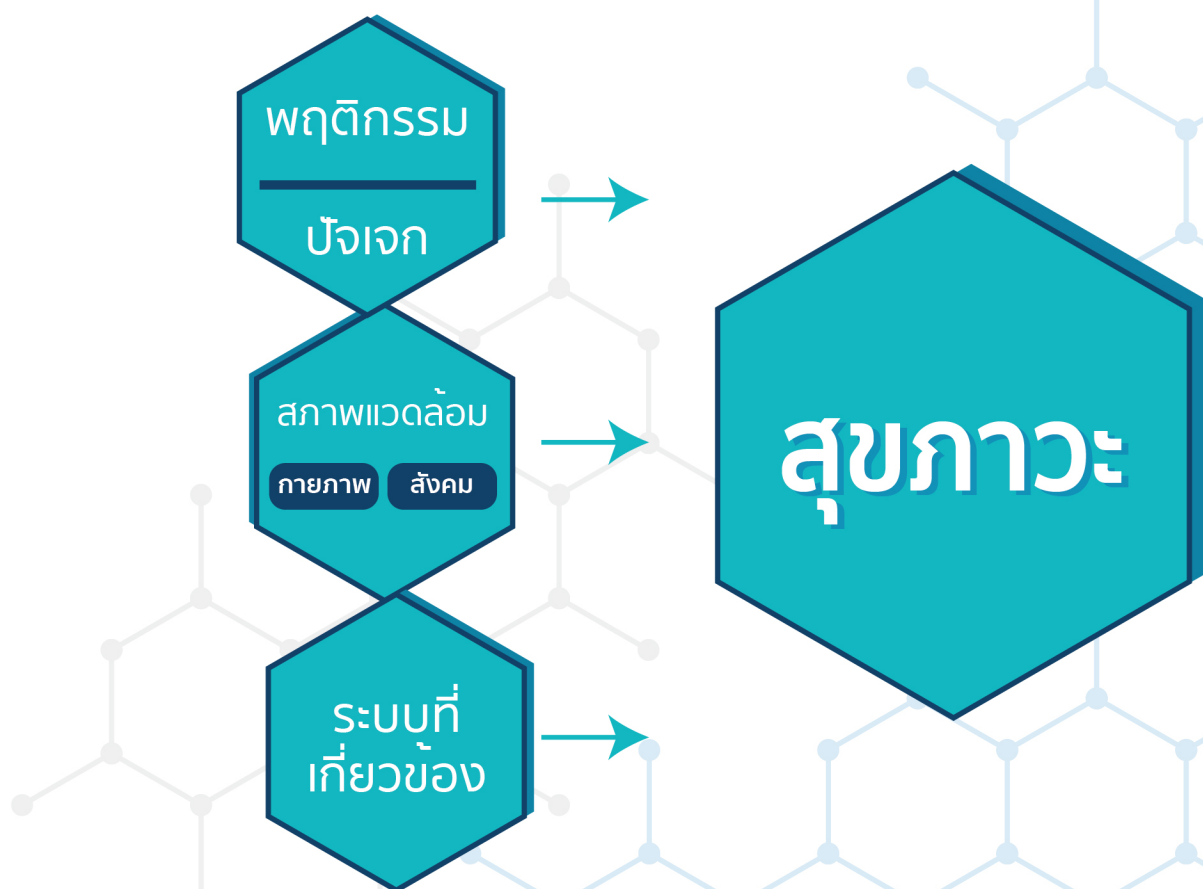
Relevance

ความสอดคล้องของโครงการ

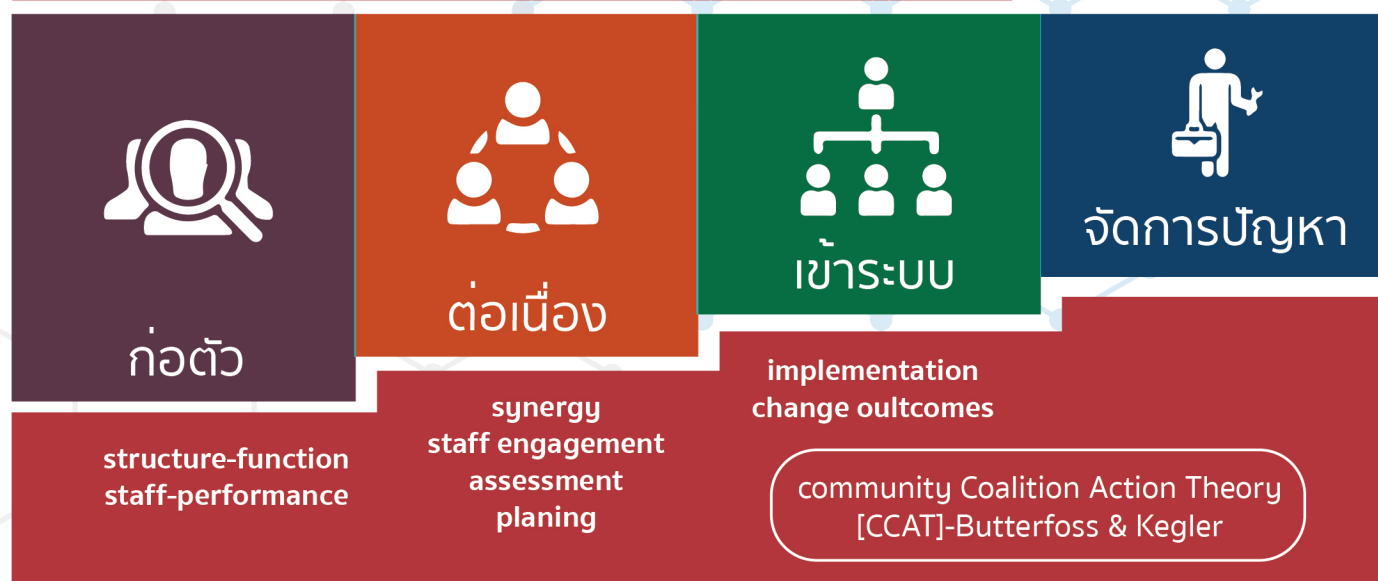

พื้นฐานแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพ (Determinants of Health)

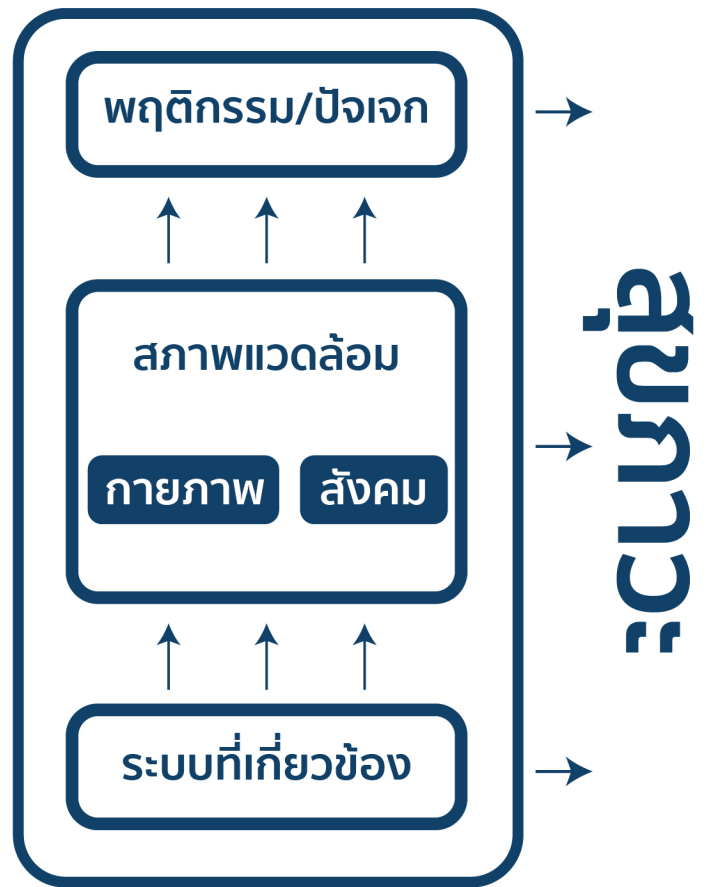
แนวคิดการสร้างภาคีสู่พันธมิตรสังคม (Community Coalition Action Theory)

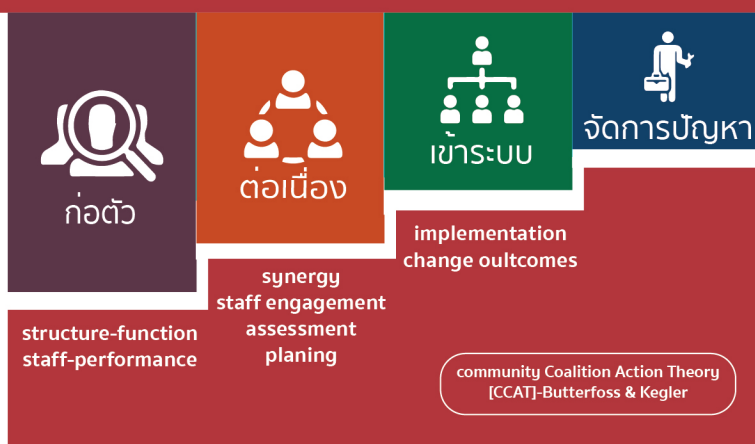
แนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพ

“แนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพ (Determinants of health) เป็นแนวคิดที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานป้องกันแก้ไขปัญหาสุขภาพ “แว่นตา” ที่ใช้มองสุขภาพในแบบ “องค์รวม” เพราะปัญหาสุขภาพในปัจจุบันมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่น กับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ที่ปัจเจกนั้นสังกัดอยู่ได้ ทั้งยังรวมไปถึง ระบบที่เกี่ยวข้องด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ปัจเจกบุคคลไม่สามารถ มีสุขภาพที่ดีได้ ตราบใดที่ระบบที่เกี่ยวข้องไม่ทำหน้าที่ในเชิงป้องกันแก้ไขรวมทั้งการที่ปัจเจกมิได้ดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่ดีด้วย ”

แนวคิดการสร้างภาคีสู่พันธกิจสังคม

แนวคิดสร้างภาคีสู่พันธกิจสังคม (Community Coalition Action Theory: CCAT model) ถือเป็นกรอบความคิดที่ช่วยพัฒนาโลก สปถ. ในฐานะที่เป็นฐานรากของระบบให้สามารถขับเคลื่อนงานได้ต่อเนื่องและยั่งยืน แบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

- 1 **ระยะก่อตัว**
Formation
- 2 **ระยะการอย่างต่อเนื่อง**
Maintenance stage
- 3 **ระยะฝังตัวเข้าระบบ**
Institutionalization stage

เครื่องมือ 5 ชั้น

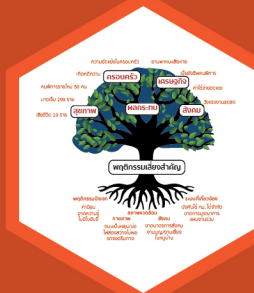
ที่ทำให้การขับเคลื่อนกลไก สปถ. ไปสู่ผลลัพธ์

01

สามเหลี่ยมปัจจัย
กำหนดสุขภาพ

02

แผนภูมิ
ต้นไม้ปัญหา

03

บันไดผลลัพธ์

04

การวิเคราะห์
แรงเสริม-แรงต้าน

05

การรวบรวม
ข้อมูล
สะท้อนผลลัพธ์

การจัดการเชิงผลลัพธ์ (result based management)

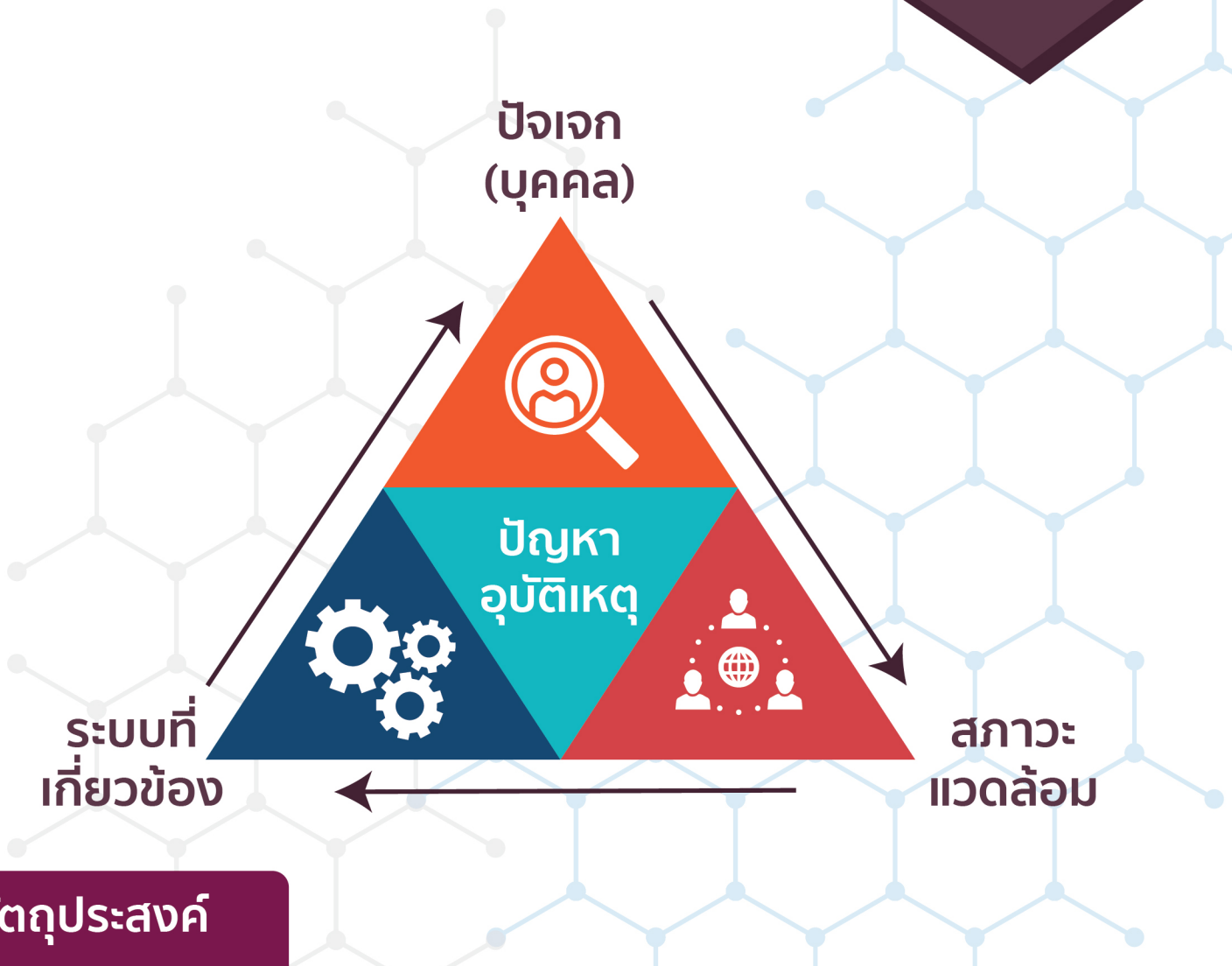
การสังเคราะห์ข้อมูล
การทำงานระดับพื้นที่ด้วย

เครื่องมือ 5 ชั้น

สามเหลี่ยม ปัจจัยกำหนดสุขภาพ

01

วัตถุประสงค์

1. ทำให้เข้าใจสถานการณ์ภาพรวม ของปัญหาในพื้นที่โดยใช้ข้อมูลเป็นฐานในการวิเคราะห์
2. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ผู้เกี่ยวข้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหา
3. ปลอดภัย มุมมองเชิงเดียวที่มีต่ออุบัติเหตุทางถนน (ปัจเจก)
4. เชื่อมโยง มุมมองเชิงซ้อนของปัญหาอุบัติเหตุทางถนน (สภาพแวดล้อม/ระบบที่เกี่ยวข้อง)

สามเหลี่ยม ปัจจัยกำหนดสุขภาพ

01

ประมวลสถานการณ์อุบัติเหตุทางถนน
ภาพรวมในพื้นที่ โดยใช้ข้อมูลทั้งเชิง
ปริมาณและคุณภาพที่รวบรวมไว้แล้ว
มาจัดหมวดหมู่ตาม "ปัจจัยกำหนดสุขภาพ" ได้แก่
ปัจเจก(บุคคล) สภาพแวดล้อมและระบบที่เกี่ยวข้อง

ปัจเจก (บุคคล)

.....

ข้อมูลด้านพฤติกรรมเสี่ยง
วิถีชีวิต ค่านิยม ความรู้
ความเชื่อของปัจเจก
ที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนน
เช่น พฤติกรรมเสี่ยงขับรถเร็ว
เมาแล้วขับ ไม่สวมหมวกกันน็อก
ขับชี่ย้อนศร รวมไปถึง
ข้อมูลการใช้รถ
การมีใบอนุญาตขับขี่ เป็นต้น

สภาพแวดล้อม

.....

ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม
ที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางถนน
แบ่งเป็น 2 ส่วนสำคัญ
คือ ด้านสังคม เช่น
ขาดมาตรการในชุมชน
มีงานบุญ-งานเลี้ยงในชุมชน
และด้านกายภาพ เช่น
พื้นผิวจราจรไม่เรียบ
มีทางโค้งอันตราย
จุดกลับรถ (U-turn) อยู่ใกล้
มีรถบรรทุกจอดริมทาง
ช่วงกลางคืน เป็นต้น

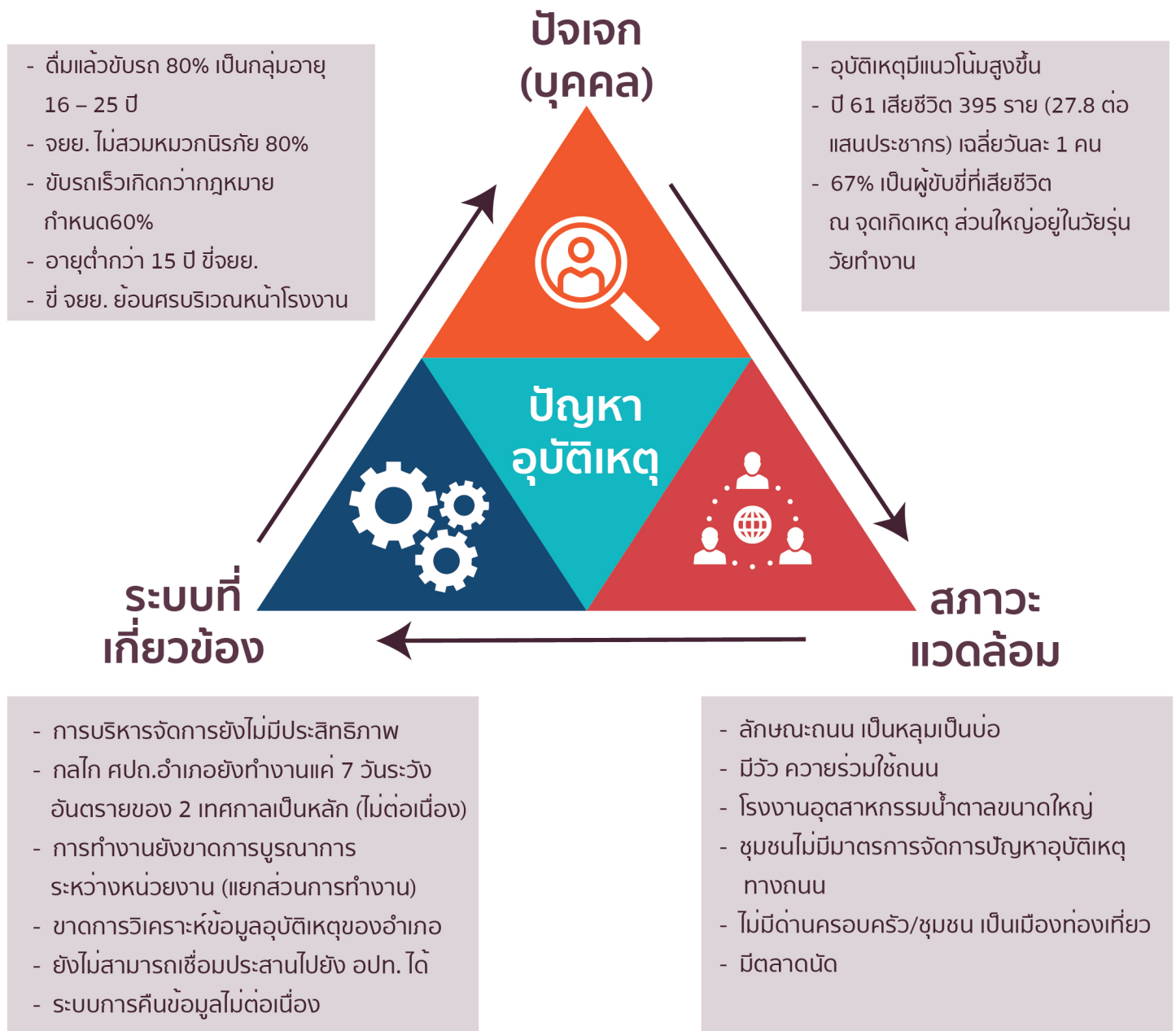
ระบบที่เกี่ยวข้อง

.....

ข้อมูลด้านระบบที่เกี่ยวข้อง
ที่มีส่วนทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนน
เช่น การจัดการข้อมูล
เพื่อทำแผนป้องกันฯ
ระดับอำเภอ ยังขาดประสิทธิภาพ
การขับเคลื่อน
ศปถ. อำเภอยังคงจำกัด
แค่ช่วงเทศกาล
(7 วันอันตราย)
ทีมทำงานยังขาด
การบูรณาการเป้าหมาย
และแผนงานร่วม เป็นต้น

สามเหลี่ยม ปัจจัยกำหนดสุขภาพ

01

01

ทีมงานระดมสมองเพื่อประมวลสถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่
เป็นต้นว่า จำนวนการบาดเจ็บ เสียชีวิต อัตราต่อประชากรแสนคน ช่วงวัย
ประเภทรถ ที่เกิดเหตุมากที่สุด การใช้อุปกรณ์นิรภัย ให้เป็นสารสนเทศเพื่อ
สะท้อนปัญหา

จากนั้นลอง “คุย ช้วย เขียน” จากข้อมูลดูว่ามีเงื่อนไข/ปัจจัยอะไร
บ้างที่เอื้อให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ ให้ครบองค์ประกอบ
ทั้งพฤติกรรมของปัจเจก สภาพแวดล้อม และระบบที่เกี่ยวข้อง

02

03

อุ่นเครื่องการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค “Free writing”
โดยอาจเริ่มจากมุมมองพฤติกรรมของปัจเจก แล้วชวนคุยเชื่อมโยง
ความสอดคล้องไปยัง มุมสภาพแวดล้อม และระบบที่เกี่ยวข้อง

จากนั้นทีมงานลองช่วยกันพิจารณาว่า เงื่อนไข/ปัจจัยแต่ละข้อนั้น
ควรมีตำแหน่งอยู่ในหมวดหมู่ใด ภายใต้กรอบคิด “สามเหลี่ยมปัจจัย
กำหนดสุขภาพ” ที่มีทั้ง ปัจเจก สภาพแวดล้อม และระบบที่เกี่ยวข้อง

04

05

จัดวางลงในแต่ละหมวดหมู่ แล้วชวนกันคุยอีกที ว่าเงื่อนไข/ปัจจัยที่
เอื้อให้เกิดอุบัติเหตุที่เขียนมานี้ เกิดขึ้นในพื้นที่ หรือหากมีข้อมูลจุดไหน
ที่ยังไม่สมบูรณ์ อาจต้องสำรวจเพิ่มเติม

สามเหลี่ยม ปัจจัยกำหนดสุขภาพ

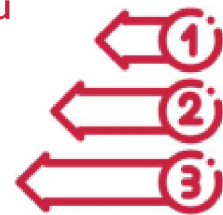
01

การใช้ ‘สามเหลี่ยมปัจจัยกำหนดสุขภาพ’ จะช่วยทำให้ทีมงานได้ ทบทวนสถานการณ์ปัญหาอุบัติเหตุทางถนนอย่างเบ็ดเสร็จรวม นอกจากนี้ ยังทำให้ทีมงานเข้าใจว่า อุบัติเหตุทางถนนแม้จะมี สาเหตุหลักจากพฤติกรรมของปัจเจกแล้ว ยังมีเงื่อนไข/ปัจจัย อื่นๆ ที่เอื้อให้เกิดอุบัติเหตุทางถนน ทั้งด้านสภาวะแวดล้อม และระบบที่เกี่ยวข้อง

“

จะเห็นได้ว่า สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ มีความสลับซับซ้อน ซ้อนซ้อน เชื่อมโยงมากมาย ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว ทีมไม่สามารถแก้ไขปัญหาค้างคั่งได้ในเวลาเดียวกัน ภายใต้ข้อจำกัดด้านบุคลากร เวลา งบประมาณ ดังนั้น จำจำเป็นต้อง ‘จัดลำดับ’ ความสำคัญของ ปัญหา และ ‘หยิบเลือก’ ปัญหามาจัดการตามลำดับ ทว่าโจทย์ที่ท้าทายมักจะเป็นโจทย์ด้านพฤติกรรมปัจเจก

”

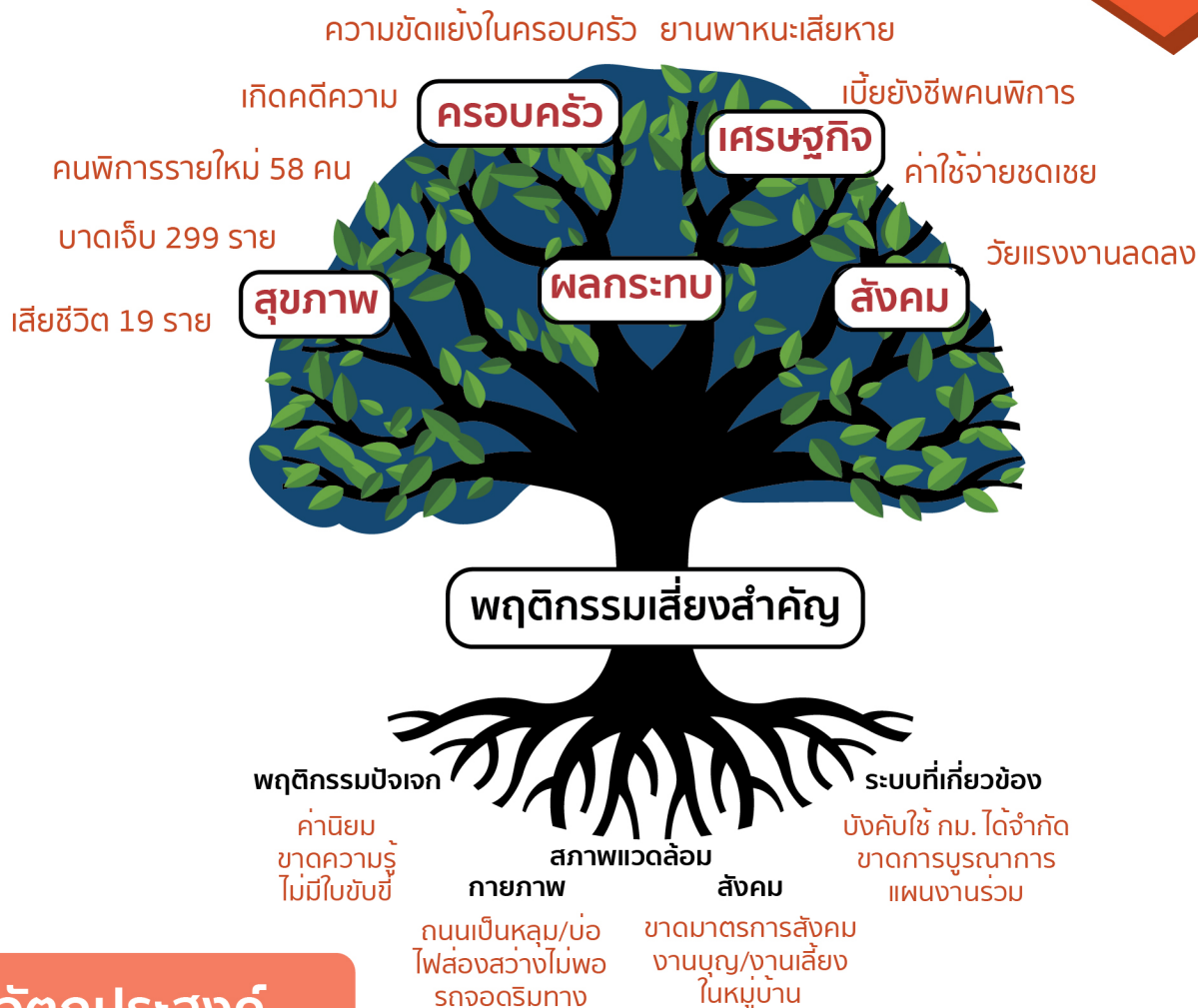

Tips & Tricks

การเตรียมข้อมูลสถานการณ์อุบัติเหตุในพื้นที่มาอย่างรอบด้าน (ปริมาณ+คุณภาพ) ในห้วงเวลา 3-5 ปีจะช่วยให้การวิเคราะห์มีความ ครบถ้วน บ่งชี้แนวโน้มสถานการณ์ปัญหาที่แท้จริง ทั้งยังช่วยให้ทีมงาน หยิบเลือกปัญหาเพื่อแก้ไขได้อย่างตรงจุด และมีประสิทธิภาพอีกด้วย

แผนภูมิต้นไม้ปัญหา

02

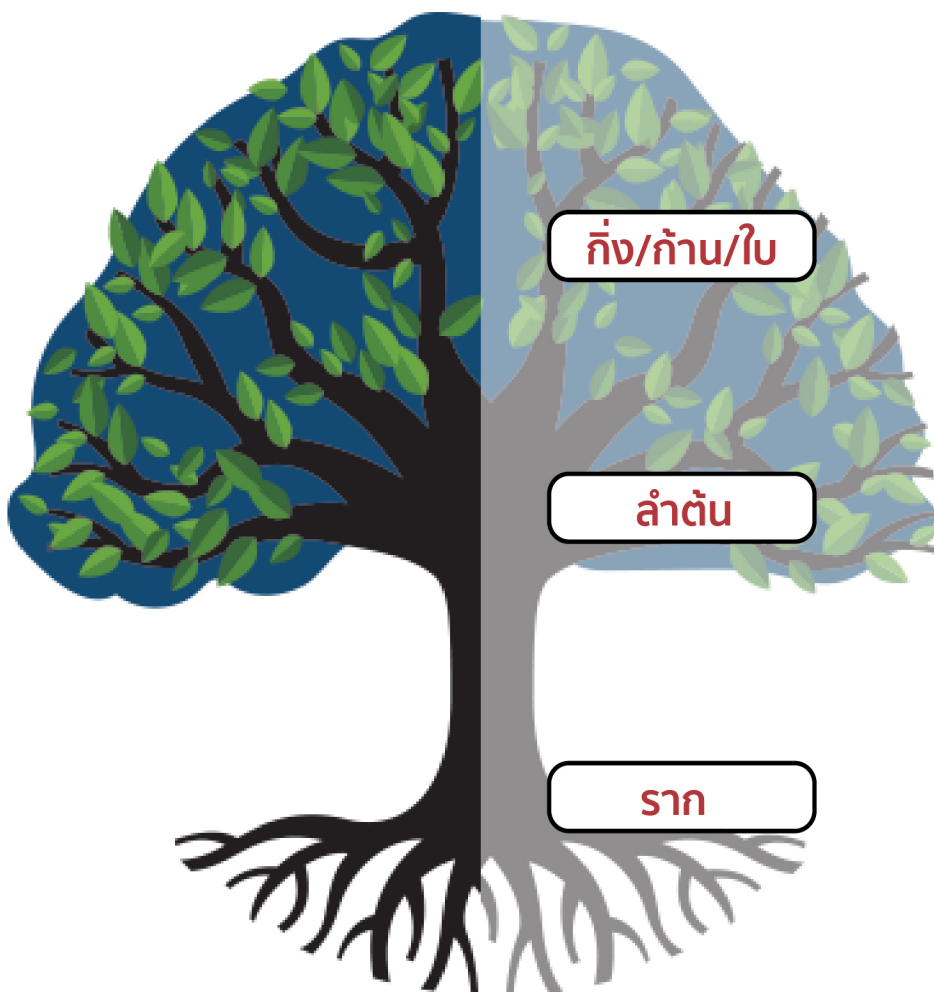

วัตถุประสงค์

1. จุดตั้งต้นของการทำงานเชิงผลลัพธ์ คือให้จัด/เลือกลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อจัดการ
2. วิเคราะห์ สาเหตุเชิงลึกที่ไปไกลกว่า time/place/person ด้วยคำถาม Why? และ How? โดยใช้ปัจจัยกำหนดสุขภาพเป็นฐานจำแนกสาเหตุ
3. เชื่อมโยงสาเหตุเชิงลึก ปัญหาที่เลือก และ ผลกระทบ อย่างเป็นเหตุผลการ

องค์ประกอบ ของต้นโหมปัญหา

02

ผลกระทบทางสุขภาพเศรษฐกิจ
และสังคมอันเป็นผลมาจาก
อุบัติเหตุทางถนน

สถานการณ์พฤติกรรมเสี่ยง
สำคัญในพื้นที่

สาเหตุด้านพฤติกรรม
สภาพแวดล้อมทางสังคม
และกายภาพ และระบบที่เกี่ยวข้อง

01

ทีมงานหยิบเลือก “สถานการณ์ปัญหา” จากสามเหลี่ยมปัจจัยกำหนดสุขภาพที่ทำไว้มา 1 ประเด็นปัญหา โดยพิจารณาจากองค์ประกอบด้านความพร้อมและศักยภาพของทีมงานและทรัพยากรที่มีร่วมด้วย

จากนั้นลอง ระบุนวัตกรรมเสี่ยงสำคัญ ควรใช้ข้อมูลเพื่อชี้ลงไปทีละกลุ่มเสี่ยงสำคัญ จะทำให้การวิเคราะห์ปัญหามีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยวางไว้ที่ กลางลำต้น ของต้นไม้ เช่น “การดื่มแล้วขับ” “เยาวชนกับไม่สวมหมวกกันน็อก” เป็นต้น

02

03

ขยับไป ที่รากของต้นไม้ ช่วยกันถก วิเคราะห์สาเหตุที่เกิดจากพฤติกรรมปัจเจก สภาพแวดล้อม (สังคม + กายภาพ) และระบบที่เกี่ยวข้อง แล้วเขียนไว้ที่รากของต้นไม้ จัดหมวดหมู่ของสาเหตุตามกรอบสามเหลี่ยมปัจจัยกำหนดสุขภาพ

ย้ายไปที่ กิ่ง/ก้าน/ใบ ชวนกันวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาที่ทีมงานเขียนไว้กลางลำต้น อาจจัดหมวดหมู่ เป็นผลกระทบทางสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

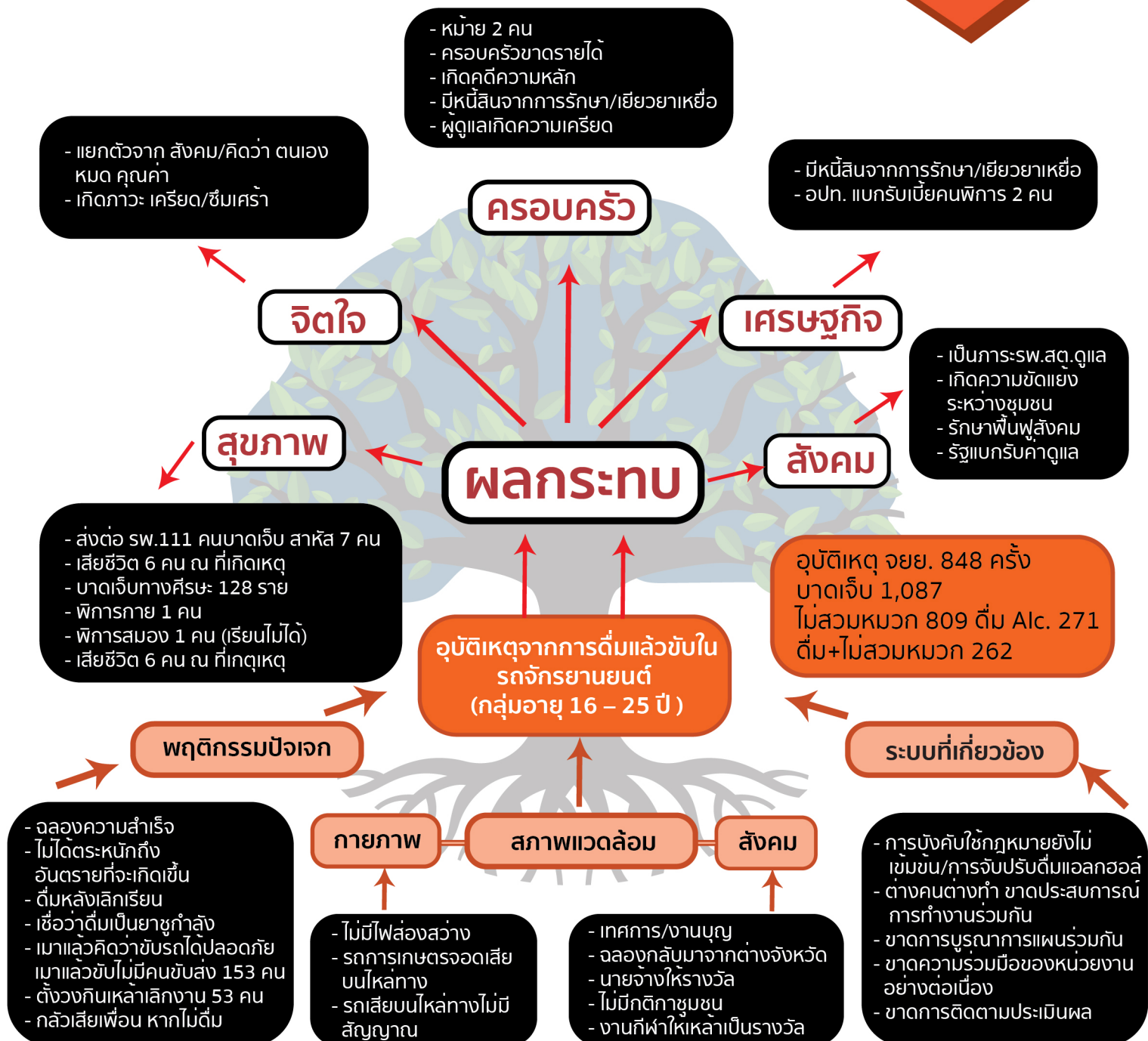
04

05

เสร็จแล้วทีมงานมาช่วยกันสอบถาม “ความเป็นเหตุเป็นผล” กันหน่อย โดยชวนกันคุยอีกที ว่า รากของปัญหาที่เขียนไว้ มันส่งผลให้เกิดปัญหานั้น ๆ หรือไม่ แล้วปัญหานั้นยังส่งผลให้เกิดผลกระทบอย่างนั้นหรือไม่

ตัวอย่างต้นไม้ปัญหา

02

หมายเหตุ : ข้อมูลข้างต้นเป็นข้อมูลสมมติ ใช้เพื่อประกอบอธิบายเครื่องมือ 5 ชั้น เท่านั้น

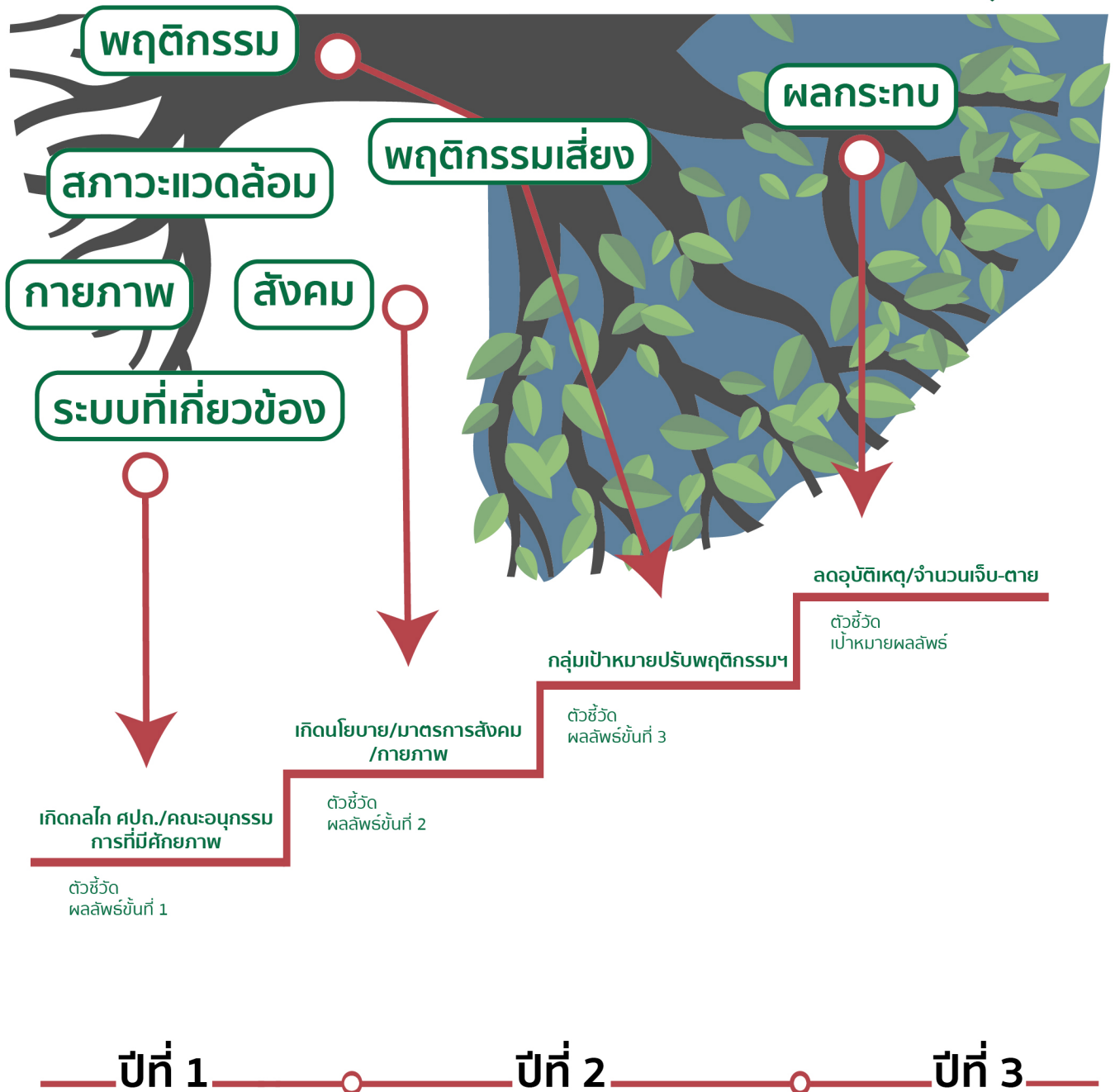
วัตถุประสงค์

1. ทำให้การทำงานมี ยุทธวิธี ในการสร้างการเปลี่ยนแปลง แต่ละขั้นอย่างเชื่อมโยงกับ ปัจจัยกำหนดสุขภาพตามลำดับ
2. ทำให้การกำหนด เป้าหมาย สุดท้าย (goal) และ เป้าหมาย รายทาง (interim) มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
3. เป้าหมายแต่ละขั้นมี ตัวชี้วัด เพื่อบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงโดย วัดจากข้อมูลตั้งต้น (baseline data)
4. เครื่องมือ protect คนทำงานในฐานะ ของการทำงาน เชิงผลลัพธ์

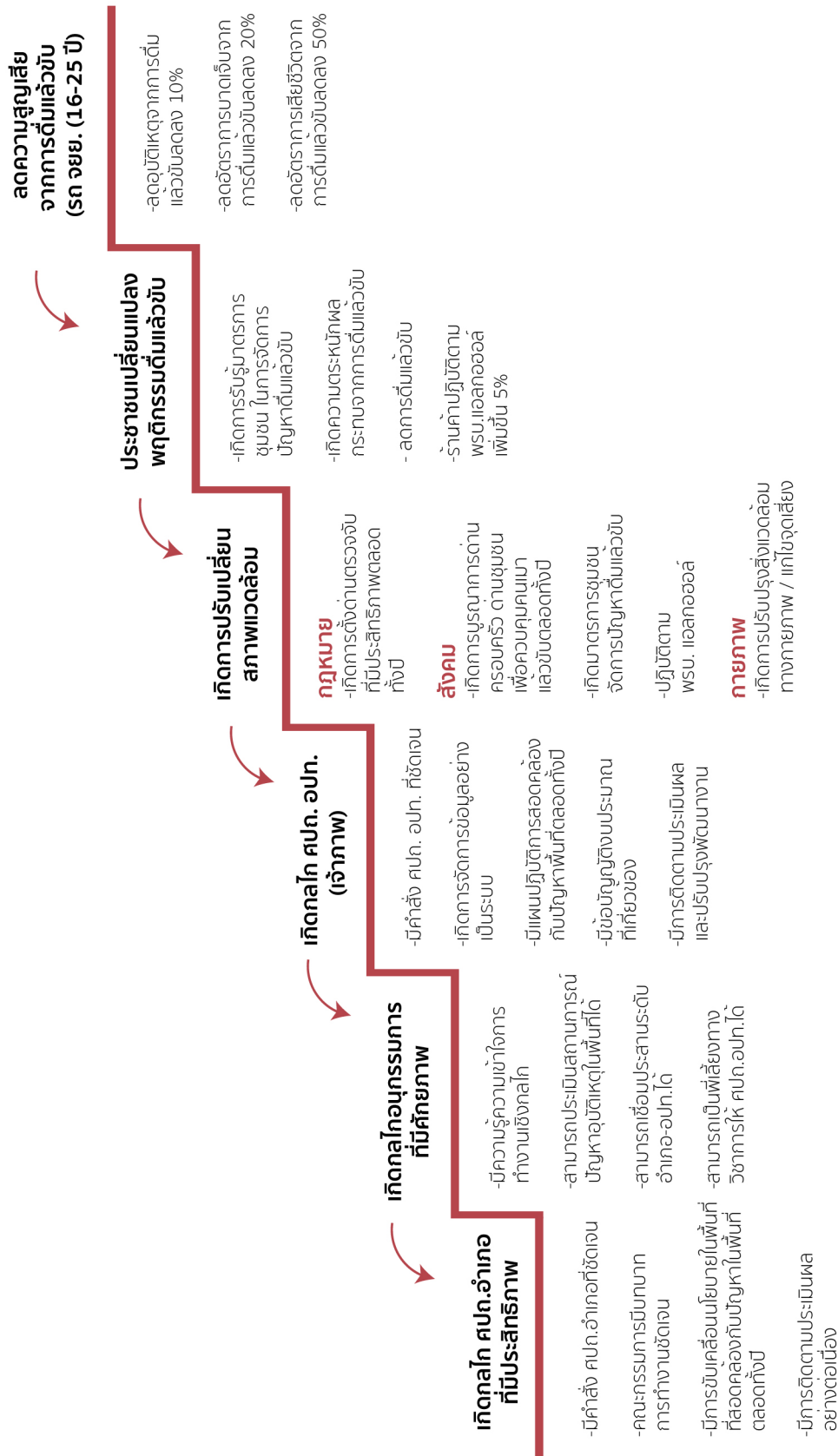

ขั้นตอนบันไดผลลัพธ์

03

ตัวอย่างบันไดผลลัพธ์

ปีที่ 1

ปีที่ 2

ปีที่ 3

ลดอุบัติเหตุ/จำนวนเจ็บ-ตาย

ตัวชี้วัด
เป้าหมายผลลัพธ์

กลุ่มเป้าหมายปรับพฤติกรรมฯ

ตัวชี้วัด
ผลลัพธ์ขั้นที่ 3

เกิดนโยบาย/มาตรการสังคม
/กายภาพ

ตัวชี้วัด
ผลลัพธ์ขั้นที่ 2

เกิดกลไก สปท.อปท.
ที่มีประสิทธิภาพ

- มีคำสั่ง สปท. อปท. ที่ชัดเจน
- เกิดการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ
- มีแผนปฏิบัติการสอดคล้องกับ
ปัญหาพื้นที่ตลอดทั้งปี
- มีข้อบัญญัติงบประมาณที่เกี่ยวข้อง
- มีการติดตามประเมินผล
และปรับปรุงพัฒนางาน

ปีที่ 1

ปีที่ 2

ปีที่ 3

01

ทีมงานหยิบเลือกผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยนำข้อมูลมาจากรากต้นไม้มองปัญหามากำหนดเป็นผลลัพธ์โดยตะแคงต้นไม้มากางขา

จากนั้นต้องวางผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายไว้บนขั้นบันไดขั้นสูงสุดก่อน ส่วนใหญ่จะเป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลง เช่น พฤติกรรมการขับขี่ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางสังคม หรือทางกายภาพ เป็นต้น

02

03

ถัดมา ทีมงานต้องชวนกันถอยหลังกลับมายังผลลัพธ์ขั้นถัดลงมา (มาจากรากแขนง) ว่ามีผลลัพธ์อะไรที่ต้องเกิดก่อนผลลัพธ์สุดท้าย เช่น กรณีดื่มแล้วขับ คือ กติกาทางสังคม หรือ การบังคับใช้กฎหมาย สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดื่ม เป็นต้น เขียนบนขั้นบันได

จากนั้นชวนคิดถอยหลังกลับมายังผลลัพธ์ขั้นถัดลงมา (มาจากรากฝอย) ว่ามีผลลัพธ์อะไรก่อน จึงจะเกิดผลลัพธ์ขั้นที่ผ่าน เช่นเดียวกรณีดื่มแล้วขับ คือ การเกิดระบบ/กลไกขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดนโยบายสาธารณะ เป็นต้น แล้วเขียนบนขั้นบันได

04

05

ท้ายสุด ในแต่ละขั้นบันได ต้องกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ เพื่อให้มีแนวทางวัดผลการเปลี่ยนแปลงแต่ละขั้นได้ เขียนไว้ใต้บันได โดยตัวชี้วัดที่ดีควรวัดได้เป็นรูปธรรม เป็นที่ยอมรับร่วมกัน และกำหนดระยะเวลาวัดผลด้วย

ทีมงานต้องชวนกันคุยเพื่อแยก “ผลลัพธ์” และ “ผลลัพธ์” ออกจากกัน เพราะ**ผลลัพธ์** คือผลที่เกิดขึ้นทันทีหลังกิจกรรม วัดได้เมื่อสิ้นสุดการกระทำ แต่**ผลลัพธ์** คือผลที่ได้จากผลลัพธ์ซึ่งต้องทอดระยะเวลาไว้วงหนึ่ง เช่น กรณีการอบรม workshop ผลลัพธ์คือ มีจำนวนผู้เข้าร่วม 112 คน ผลลัพธ์คือ ผู้เข้าร่วมมีการนำความรู้ไปใช้ขับเคลื่อนงาน เป็นต้น

เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันของทีมงานการกำหนด “ผลลัพธ์” ควรเขียนคำเหล่านี้ประกบ เช่น เกิด.../ มี.../ ...มี/เกิด... จำทำให้ทีมงานไม่หลงประเด็นว่า ผลลัพธ์ที่กำลังเขียนอยู่ “ไม่ใช่กิจกรรมที่จะทำ”

ระดับผลลัพธ์แต่ละขั้นบันไดควรมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับรากต้นไม้มาก่อนจากแผนภูมิต้นไม้ปัญหา

จะเห็นได้ว่าตัวชี้วัดผลลัพธ์ทุกระดับ ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลง การจะรู้ว่าผลจากการทำงานเปลี่ยนแปลงไปแค่ไหนจำเป็นต้องมีข้อมูลตั้งต้น (baseline data) ที่ชัดเจน และเป็นตัวชี้วัดที่ทุกคนในทีมให้การยอมรับเป็นสำคัญ

การวิเคราะห์ แรงเสริมแรงต้าน

04

แรงเสริม

- มีระเบียบสำนักนายก พ.ศ. 2554 มีข้อสั่งการ สปถ. จังหวัด
- สปถ. จังหวัดพร้อมให้การสนับสนุนการทำงานระดับอำเภอ
- มีทีมทำงานได้แก่ ปก. สร. ตร. บ.กลาง แขวงฯ เครื่องข่ายภาคประชาสังคมอื่น ๆ
- ผู้บริหาร อปท. พร้อมขับเคลื่อนงานและสนับสนุนงบประมาณ

กิจกรรมเพิ่มแรงเสริม

- จัดทำ/ทบทวนคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ ฯ
- นำข้อสั่งการ สปถ. จังหวัดมาเป็นแนวทางขับเคลื่อน
- ชงข้อมูลเพื่อชี้เป้าความเสี่ยงลงไปหนุนให้เกิด สปถ. อปท.

แรงต้าน

- ทีมทำงาน (บางส่วน) ยังมองว่างานอุบัติเหตุไม่ใช่ภาระงาน
- ทีมทำงาน (บางส่วน) ยังขาดความรู้เรื่องการขับเคลื่อนกลไก สปถ.อำเภอ
- ยังขาดการบูรณาการเป้าหมายและแผนงานร่วมกัน
- ขาดการเชื่อมประสานในระดับแนวราบที่ขับเคลื่อนงานต่อเนื่อง

กิจกรรมลดแรงต้าน

- ตั้งวงประชุมทำความเข้าใจเรื่องการขับเคลื่อนกลไก สปถ. อำเภอ
- ทบทวนบูรณาการเป้าหมายและแผนงานร่วมระหว่างหน่วยงาน
- ตั้งวงแนวราบพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ

วัตถุประสงค์

1. ช่วยให้การออกแบบกิจกรรมสอดคล้องและตอบโจทย์เป้าหมายและตัวชี้วัดที่ตั้งไว้อย่างตรงจุด
2. ทำให้เห็น แรงเสริม/พลัง/ต้นทุน ที่มีอยู่ ที่จะช่วยให้ไป สู่เป้าหมาย แต่ละขั้นที่กำหนดไว้ ทำให้เห็น แรงต้าน/อุปสรรค/กำแพง ที่ขัดขวางไม่ให้ไปสู่เป้าหมาย แต่ละขั้นที่กำหนดไว้
3. เห็น เจ้าภาพ ของการทำงานในแต่ละกิจกรรม และพัฒนาสู่ action plan
4. ก้าวข้ามกิจกรรม เน้นการรณรงค์

การวิเคราะห์แรงเสริม – แรงต้าน

04

การออกแบบกิจกรรมที่จะแก้ปัญหาต้องสอดคล้องกับผลลัพธ์ที่ตั้งไว้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้านจะช่วยให้ทีมงานทราบถึง “ต้นทุนและข้อจำกัด” ในพื้นที่ รวมทั้งชวนให้กำหนด “กิจกรรม” เพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน เพื่อไปสู่ผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวังไว้ได้

“อะไรที่เป็นแรงเสริมหรือแรงผลักดัน ไปสู่ผลลัพธ์”

“อะไรที่เป็นแรงต้านหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน”

“ต้องทำอะไรบ้าง เพื่อลดแรงต้านให้เหลือน้อยที่สุด และเพิ่มแรงเสริมให้มีพลังมากยิ่งขึ้น”

01

การวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้าน ทีมงานจะต้องคลี่ผลลัพธ์จาก บันไดผลลัพธ์ (1 ชั้นบันไดผลลัพธ์จะถูกวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้าน 1 ครั้ง) ทำที่ละบันได โดยเริ่มจากบันไดขั้นซ้ายไปทางขวา (ทำจากบันไดล่างขึ้นบน)

ชวนทีมงานคุยเรื่อง “แรงเสริม” หรือแรงสนับสนุนในพื้นที่ ที่จะทำให้ การดำเนินงานของทีมงานไปสู่ความสำเร็จ เช่น นโยบายที่มีอยู่แล้ว ต้นทุนทางทรัพยากร สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อที่เป็นประโยชน์ กระแสความตื่นตัว รวมทั้งศักยภาพของทีมงาน เป็นต้น

02

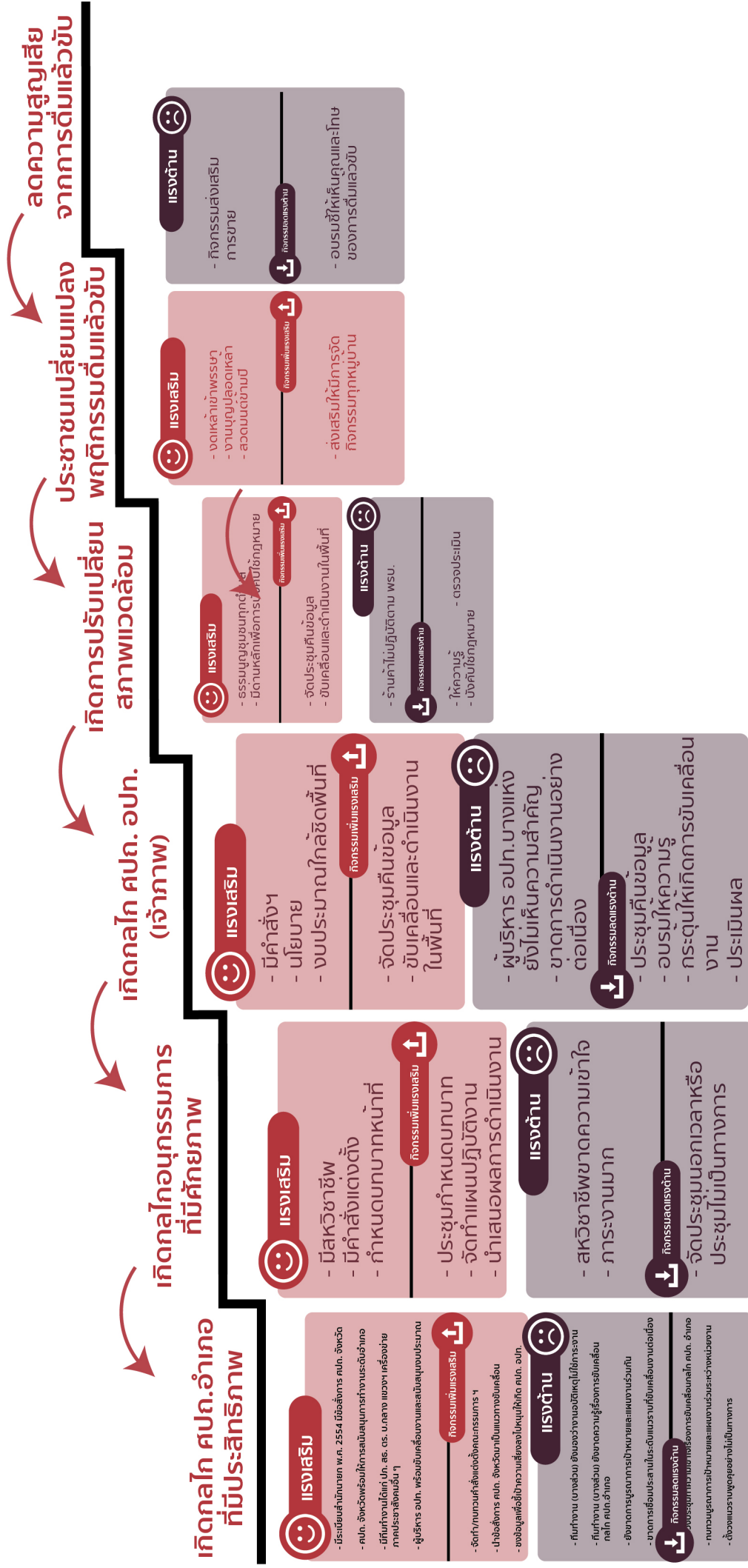
03

จากนั้นลองชวนคุยในมุมกลับเรื่อง “แรงต้าน” หรืออุปสรรค ขวากหนาม ที่จะทำให้การทำงานไม่ไปสู่ผลลัพธ์ เช่น ไม่มีนโยบาย/แนวปฏิบัติที่ชัดเจน ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ ทีมงานบางส่วนยังขาดศักยภาพ เป็นต้น

คำถามสำคัญที่ตามมาทีมนงานต้องคุยกันต่อ คือ “ต้องทำอะไรบ้าง เพื่อลดแรงต้านให้เหลือน้อยที่สุด และเพิ่มแรงเสริมให้มีพลังมากยิ่งขึ้น” เขียนกิจกรรมที่ต้องทำจากฐานแรงเสริม-แรงต้านแต่ละข้อ พร้อมทั้ง ระบุว่า กลุ่มเป้าหมายที่จะทำด้วยคือใคร โดยภาวคที่จะร่วมขับเคลื่อน ในกิจกรรมนั้นคือใคร

04

การวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้าน

ตัวอย่าง Action plan

ที่	รายละเอียดกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินงาน			
			ไตรมาส 1	ไตรมาส 2	ไตรมาส 3	ไตรมาส 4
1	ทบทวนคำสั่ง	อนุกรรมการ				
2	วิเคราะห์ข้อมูล / ชี้เป้า	อนุกรรมการ				
3	บูรณาการงาน จัดทำแผนปฏิบัติงาน	ศปท.อำเภอ				
4	จัดประชุมคณะกรรมการ ศปท.อำเภอ / อปท.	ศปท.อำเภอ / ศปท. อปท.				
5	ดำเนินการตามแผนและข้อสั่งการ	อนุกรรมการ / ศปท.จ. / ศปท. อปท.				
6	ประกาศใช้ธรรมนูญชุมชน	ศปท.อปท.				
7	ตั้งด่านบังคับใช้กฎหมาย	ศปท.อำเภอ				
8	ตรวจ เดือน ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ . แอลกอฮอล์	ศปท.อำเภอ / ศปท. อปท.				
9	จัดกิจกรรม งดเหล้าเข้าพรรษา/งานบุญปลอดเหล้า	ศปท.อำเภอ				
10	ประเมินผล และนำเสนอผลการดำเนินงานที่ประชุมศปท. อำเภอ	อนุกรรมการ				

↓ ทีมงานต้องช่วยกันคุยเรื่องโจทย์ในการวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้าน โดยต้องวิเคราะห์ให้ครอบคลุมปัจจัยกำหนดสุขภาพ และยึดหลักการระบุข้อมูลจริง เพื่อให้เห็นปัญหาอุปสรรค ทั้งยังจะชวนให้เห็นหนทางที่จะไปสู่เป้าหมายเชิงผลลัพธ์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน

↓ การออกแบบกิจกรรมก็เป็นเช่นกันทีมงานต้องคำนึงถึงปัจจัยกำหนดสุขภาพทั้ง 3 องค์ประกอบ จะทำให้ทีมงานออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาระบบจัดการ ปรับเปลี่ยนสถานะแวดล้อมทั้งทางสังคมและกายภาพ เพื่อไปปรับพฤติกรรมของปัจเจกในท้ายที่สุด ที่นี้ ทีมงานก็จะมีกิจกรรมที่ไปไกลกว่าการอบรม รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้

↓ ขั้นตอนการวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้านและออกแบบกิจกรรมทีมงานอาจต้องย้อนกลับไปดู “บันไดผลลัพธ์” และ “ต้นไม้ปัญหา” เป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทีมงานวิเคราะห์ได้ตรงกับสถานการณ์ปัญหามากสุด

↓ การระบุภาคีช่วยขับเคลื่อนงาน อาจคำนึงถึงภารกิจของภาคนั้น ๆ ด้วยว่าสอดคล้องกับกิจกรรมที่ทีมงานออกแบบไว้หรือไม่ รวมทั้งต้องมีกระบวนการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเพื่อชวนภาคนั้น ๆ เข้าใจและร่วมขับเคลื่อนงานได้

การรวบรวมข้อมูล สะท้อนผลลัพธ์

05

ผลลัพธ์

อนุกรรมการ สปถ. อำเภอ มีศักยภาพ
ในการขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง

ตัวชี้วัด	ข้อมูล	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ช่วงเวลาเก็บข้อมูล
- มีความรู้ความเข้าใจการดำเนินงานเชิงกลไก - สามารถประเมินสถานการณ์ปัญหาอุบัติเหตุในพื้นที่ได้ - สามารถเชื่อมโยงประสานระดับอำเภอ-ท้องถิ่นได้ - สามารถเป็นพี่เลี้ยงให้ สปถ. อปท. ได้	- แบบประเมินผลก่อนหลังเข้าร่วมกิจกรรม - สรุปการประชุม คณะอนุฯ สปถ. - แผนงานบูรณาการการทำงานร่วมกัน	- คณะอนุฯ สปถ.อำเภอ - ทีมทำงาน สปถ. อปท. - ทีมทำงาน ปก. สร. ตร. บ.กลางฯ ขงฯ ขนส่ง - เครื่องขยายภาคประชาสังคมอื่น ๆ	- ตั้งวงประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทบทวน ปัญหาอุปสรรคการทำงาน ก่อนและหลังดำเนินงาน	- สถานะการณ์การทำงานของทีมทำงานก่อนและหลังดำเนินงาน - การเปลี่ยนแปลงเชิงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังดำเนินงาน
↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑
ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด	เก็บข้อมูลจากแหล่งใด	วิธีใดมาซึ่งข้อมูล	จะรวบรวมข้อมูลช่วงไหน

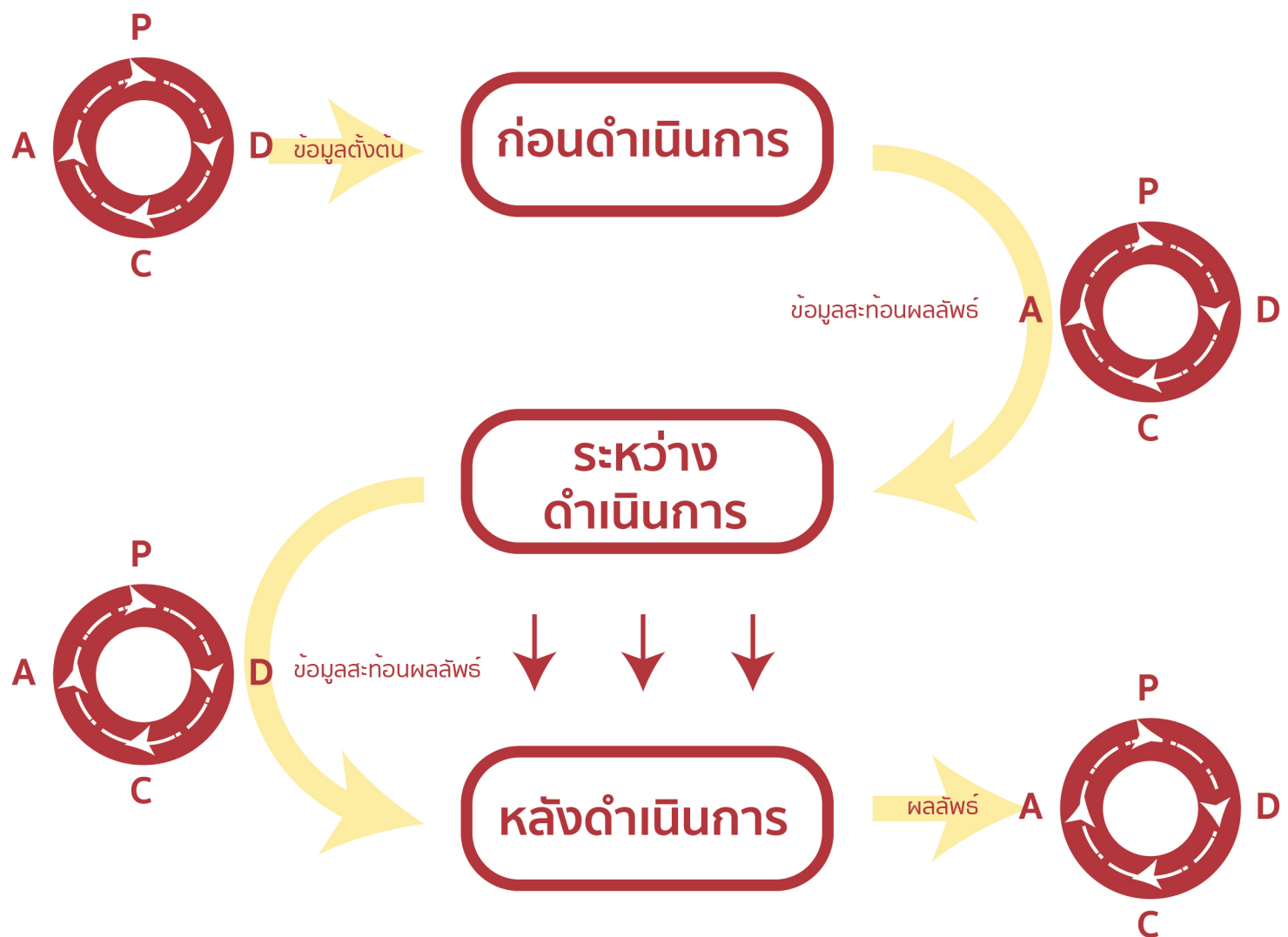
วัตถุประสงค์

1. ทำให้เข้าใจสถานการณ์ภาพรวม ของปัญหาในพื้นที่โดยใช้ข้อมูลเป็นฐานในการวิเคราะห์
2. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ผู้เกี่ยวข้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหา
3. ปลอดภัย มุมมองเชิงเดี่ยวที่มีต่ออุบัติเหตุทางถนน (ปัจเจก)

การรวบรวมข้อมูลสะท้อนผลลัพธ์

05

หลังจากจากทีมงานเคลื่อนงานตามแผนแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การติดตามประเมินผลซึ่งจะช่วยให้ทีมงานเห็น “ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลง” ที่เกิดขึ้นตามบันไดผลลัพธ์ที่วางไว้ที่ละก้าวทั้งยังทำให้เห็นความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นระหว่างทางที่จะทำให้ไปไม่ถึงผลลัพธ์เปรียบเหมือนการทำวงจรเดมมิง (PDCA)

ผลลัพธ์

บันไดผลลัพธ์ขั้นที่ 2

เกิดกลไกอนุกรรมการที่มีศักยภาพ

ตัวชี้วัด	ข้อมูล	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ช่วงเวลาเก็บข้อมูล
- มีความรู้ความเข้าใจการดำเนินงานเชิงกลไก - สามารถประเมินสถานการณ์ปัญหาอุบัติเหตุในพื้นที่ได้ - สามารถเชื่อมประสานระดับอำเภอ-ท้องถิ่นได้ - สามารถเป็นพี่เลี้ยงให้ สปถ.อปท.ได้	- แบบประเมินผลก่อนหลังเข้าร่วมกิจกรรม - สรุปการประชุมคณะอนุฯ สปถ. - แผนงานบูรณาการการทำงานร่วมกัน	- คณะอนุฯ สปถ.อำเภอ - ทีมทำงาน สปถ. อปท. - ทีมทำงาน ปภ. สร. ตร. บ.กลางฯ ขววงฯ ขนส่ง เครื่องขยายภาคประชาสังคมอื่น ๆ	- ตั้งวงประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทบทวน ปัญหา อุปสรรคการทำงาน ก่อนและหลังดำเนินงาน	- สถานะการณ์การทำงานของทีมทำงานก่อนและหลังดำเนินงาน - การเปลี่ยนแปลงเชิงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังดำเนินงาน
↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑
ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด	เก็บข้อมูลจากแหล่งใด	วิธีได้มาซึ่งข้อมูล	จะรวบรวมข้อมูลช่วงไหน

การรวบรวมข้อมูลสะท้อนผลลัพธ์

01

คู่มือ “ตัวชี้วัด” ตามบันไดผลลัพธ์ออกมาในแต่ละชั้น แล้วระบุว่าต้องใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัดแต่ละตัว เป็นไปได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ เป็นต้นว่า จำนวนครั้งการเกิดอุบัติเหตุ บาดเจ็บ เสียชีวิต หรือ แผนงาน โครงสร้างหน้าที่ทีมงาน สรุปการประชุม ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ระบุว่า ข้อมูลที่ใช้ตอบตัวชี้วัดนั้นได้มาจากผู้ให้ข้อมูลแหล่งใด เช่น ได้ข้อมูลจากคณะกรรมการ กลุ่มเป้าหมาย หรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการประชุม เป็นต้น

02

03

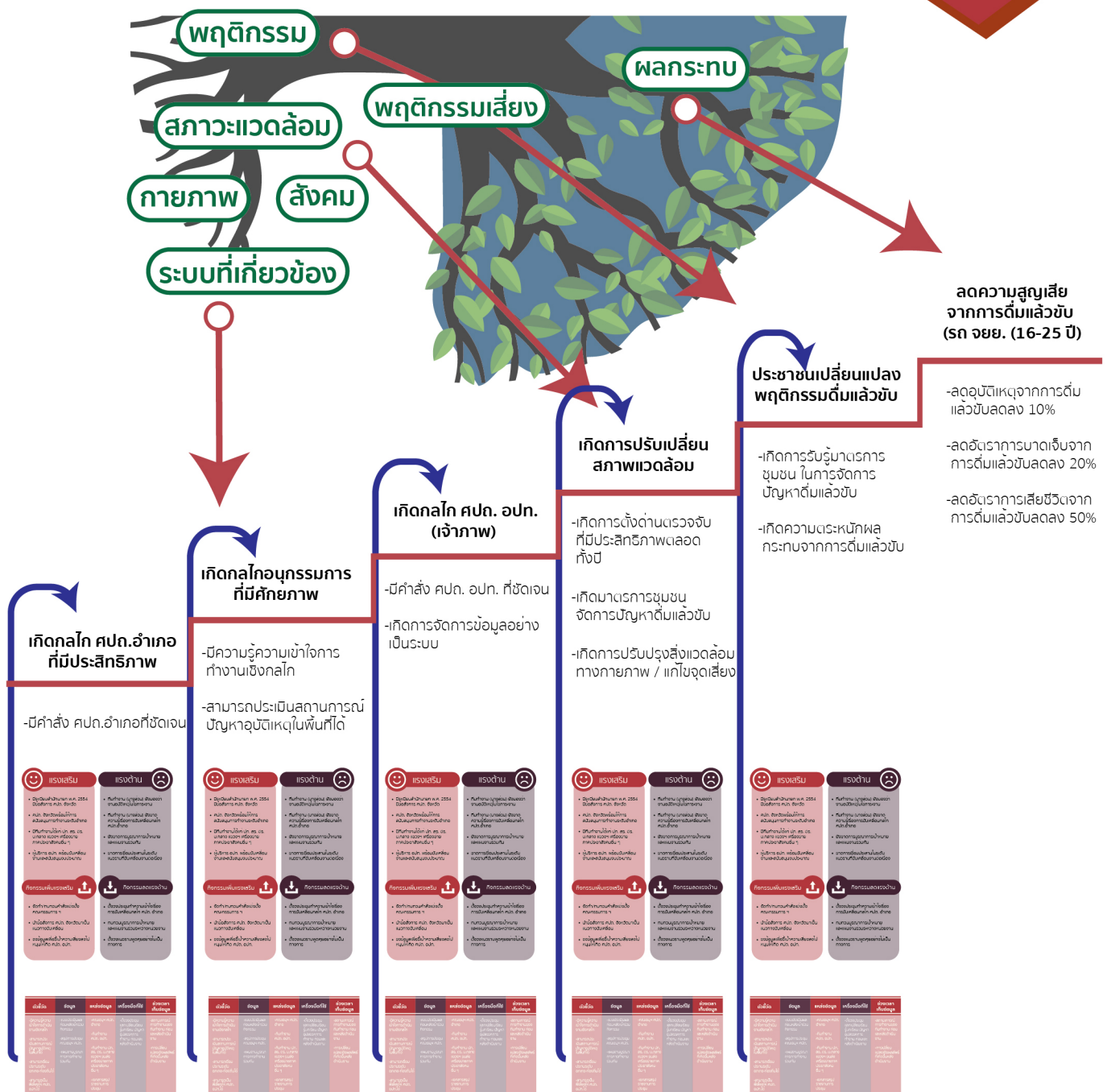
กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่กำหนดไว้ เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ตั้งวงคุยแลกเปลี่ยนกับทีมงาน เป็นต้น

ท้ายสุดทีมช่วยกันกำหนดช่วงเวลาในการรวบรวมข้อมูลแต่ละช่วงของตัวชี้วัด ว่าควรเป็นช่วงใดในระยะก่อน ระหว่าง และหลังดำเนินงานตามบันไดผลลัพธ์

04

05

หลังการรวบรวมข้อมูลสะท้อนผลลัพธ์ ทีมงานควรตั้งวงเพื่อทบทวนบันไดผลลัพธ์ และตัวชี้วัดผลลัพธ์ กิจกรรมที่ดำเนินงาน และทบทวนแผนการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัด ตรวจสอบความเหมาะสมของระยะเวลาทำงาน รวมถึงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาด้วยกัน

การรวบรวมข้อมูลสะท้อนผลลัพธ์

05

Tips & Tricks

↓ การรวบรวมข้อมูลที่จะวัดผลลัพธ์ ควรชวนคุยตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินงานเพื่อเก็บข้อมูลตั้งต้น (baseline data) ให้ครอบคลุมตามปัจจัยกำหนดสุขภาพที่วิเคราะห์ผ่าน ต้นไม้ปัญหา บันไดผลลัพธ์ และแรงเสริมแรงต้าน เพื่อใช้เปรียบก่อนดำเนินงาน

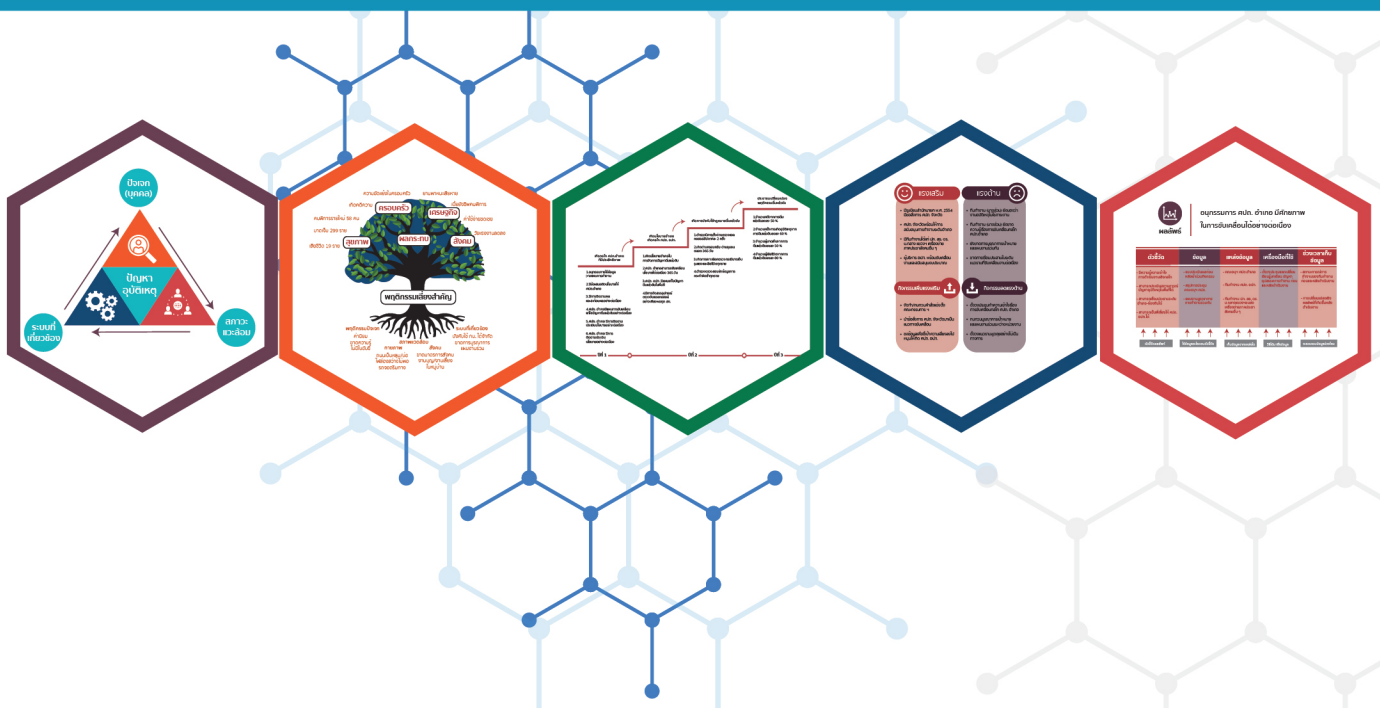
↓ ทีมงานควรเก็บข้อมูลผลลัพธ์ที่ละตัวชี้วัดผลลัพธ์จะทำให้เห็นภาพข้อมูลทั้งหมดและทุกตัวชี้วัดที่ต้องเปรียบเทียบควรมีการจัดทำข้อมูลตั้งต้นให้ชัดเจนทุกตัว โดยกำหนดคำนิยามศัพท์(definitions)ให้เข้าใจตรงกัน

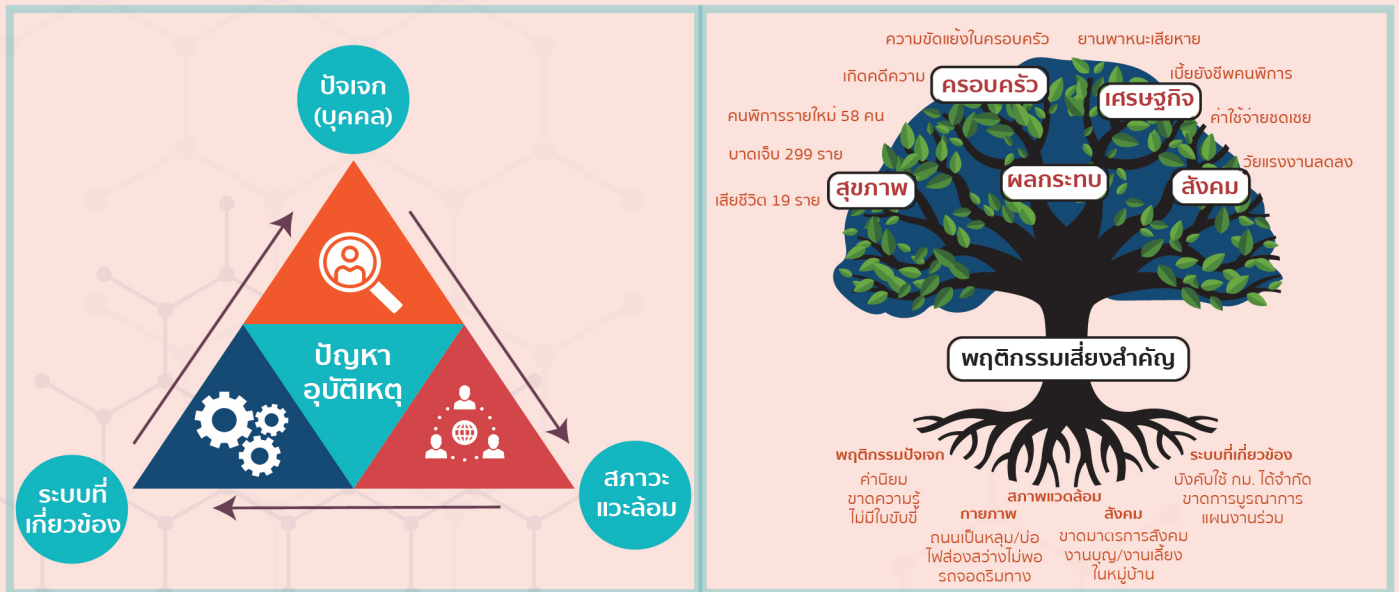
↓ การสะท้อนผลลัพธ์ควรทำเป็นระยะ ๆ สอดคล้องตามกิจกรรมบันไดผลลัพธ์ จะช่วยทำให้เห็นพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และควรให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคเข้ามามีส่วนรวมในการสะท้อนผล และที่สำคัญในการสะท้อนผลทุกครั้ง ควรมีการสรุปข้อมูลตามตัวชี้วัดเปรียบเทียบ ก่อน/หลังหรือเปรียบเทียบเป้าหมายที่คาดหวังให้ชัดเจน

การประกอบ ร่างเครื่องมือ

Problem based project formulation

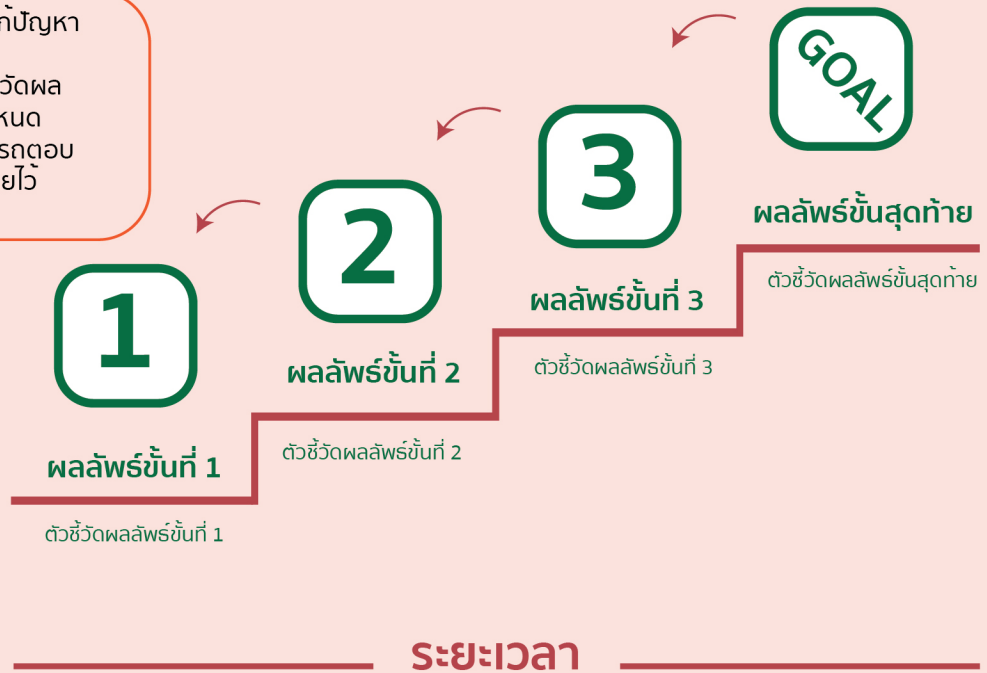
ที่มาและความสำคัญของปัญหา

- บริบทของพื้นที่
- สถานการณ์การเกิดอุบัติเหตุในพื้นที่ (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงลึก ข้อมูลจากต้นไม้ปัญหาตั้งแต่รากไปจนถึงยอด พร้อมข้อมูลสนับสนุน)
- สถานการณ์กลไกการทำงานของอนุกรรมการฯ และ ศปถ.อำเภอ และ ศปถ.อปท. (วิเคราะห์จากแบบฟอร์มการประเมิน ศปถ.ให้เห็น gap ของการทำงาน)
- เหตุผลและความจำเป็นของการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์และตัวชี้วัด

- กำหนดเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหา
- กำหนดแนวทางในการวัดผล ประเมินผลจากการกำหนด ผลลัพธ์นั้น ๆ ว่าสามารถตอบ โจทย์ตามที่ใดคาดหมายไว้หรือไม่อย่างไร

ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด

วิธีดำเนินงานและกิจกรรม

- ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา
- กำหนด “กลุ่มเป้าหมาย” เชื่อมโยง “คนทำงาน” และ “ภาคีเครือข่าย”

แรงเสริม

- มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2554 มีข้อสั่งการ สปท. จังหวัด
- สปท. จังหวัดพร้อมให้การสนับสนุนการทำงานระดับอำเภอ
- มีทีมงานได้แก่ ปก. สร. ตร. บ.กลาง แขวงฯ เครือข่าย ภาคประชาสังคมอื่น ๆ
- ผู้บริหาร อปท. พร้อมขับเคลื่อนงานและสนับสนุนงบประมาณ

กิจกรรมเพิ่มแรงเสริม

- จัดทำ/ทบทวนคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ ฯ
- นำข้อสั่งการ สปท. จังหวัดมาเป็นแนวทางขับเคลื่อน
- ขงข้อมูลเพื่อชี้เป้าความเสี่ยงลงไปหนุนให้เกิด สปท. อปท.

แรงต้าน

- ทีมทำงาน (บางส่วน) ยังมองว่างานอุบัติเหตุไม่ใช่ภาระงาน
- ทีมทำงาน (บางส่วน) ยังขาดความรู้เรื่องการขับเคลื่อน กลไก สปท. อำเภอ
- ยังขาดการบูรณาการเป้าหมายและแผนงานร่วมกัน
- ขาดการเชื่อมประสานในระดับแนวราบที่ขับเคลื่อนงานต่อเนื่อง

กิจกรรมลดแรงต้าน

- ตั้งวงประชุมทำความเข้าใจเรื่องการขับเคลื่อนกลไก สปท. อำเภอ
- ทบทวนบูรณาการเป้าหมายและแผนงานร่วมระหว่างหน่วยงาน
- ตั้งวงแนวราบพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ

อนุกรรมการ สปท. อำเภอ มีศักยภาพ ในการขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง

ตัวชี้วัด	ข้อมูล	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ช่วงเวลาเก็บข้อมูล
- มีความรู้ความเข้าใจการดำเนินงานเชิงกลไก - สามารถประเมินสถานการณ์ปัญหาอุบัติเหตุในพื้นที่ได้ - สามารถเชื่อมโยงประสานระดับอำเภอ-ท้องถิ่นได้ - สามารถเป็นพี่เลี้ยงให้ สปท. อปท. ได้	- แบบประเมินผลก่อนหลังเข้าร่วมกิจกรรม - สรุปการประชุมคณะอนุฯ สปท. - แผนงานบูรณาการการทำงานร่วมกัน	- คณะอนุฯ สปท.อำเภอ - ทีมทำงาน สปท. อปท. - ทีมทำงาน ปก. สร. ตร. บ.กลาง/แขวงฯขนส่ง เครื่องขยายภาคประชาสังคมอื่น ๆ	- ตั้งวงประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทบทวน ปัญหา อุปสรรคการทำงาน ก่อนและหลังดำเนินงาน	- สถานะการณ์การทำงานของทีมทำงานก่อนและหลังดำเนินงาน - การเปลี่ยนแปลงเชิงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังดำเนินงาน
↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑	↑ ↑ ↑
ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด	เก็บข้อมูลจากแหล่งใด	วิธีใดมาซึ่งข้อมูล	จะรวบรวมข้อมูลช่วงไหน

การติดตามประเมินผล

- กำหนดโจทย์ในการประเมินตัวชี้วัดที่แจ่มแจ้งไว้ในบันไดผลลัพธ์ที่กำหนดไว้
- กบทวน ประเมินความเสี่ยงเพื่อพัฒนา ปรับปรุง ปรับแผนให้ทันต่อปัญหาที่จะทำให้ไม่ไปสู่เป้าหมาย

การสังเคราะห์ข้อมูลการทำงาน ระดับพื้นที่ด้วยเครื่องมือ 5 ชั้น

ดู VDO E-learning ได้ที่
DIP.DDC.MOPH.GO.TH/E-LEARNING
หรือสแกน QR CODE

สามารถติดตามกิจกรรมอื่นๆของโครงการได้ที่ DIP.DDC.MOPH.GO.TH

จัดทำโดย

โครงการพัฒนาหน่วยบูรณาการข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์
ในการป้องกันแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุและการบาดเจ็บจาก
อุบัติเหตุทางจราจรทางถนน

กองป้องกันการบาดเจ็บ
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

